

SZÉKELY-UDVARHELY

AZ UDVARHELYMEGYEI FÜGGETLENSÉGI ÉS 48-AS KOSSUTH-PÁRT LAPJA

== A SZÉKELYUDVARHELYI „SZÉKELY TÁRSASÁG“ HIVATALOS KOZLÖNYE ==

Megjelen hetenkint kétszer: vasárnap és esztendőnkön.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

egész évre 10 K, félévre 5 K, negyedévre 2 K 50 fillér. Kisebbség, papok, gazdasági egyetemi tagok és közéleti előljárók egész évre 8 K, tanítók, közéleti és körjegyzők szintén egész évre 7 koronáért kapják.

Telefonszám 15.

Egy példány 10 fillér.

Telefonszám 15.

FŐSZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

BETEGH PÁL

FELELŐS SZERKESZTŐ:

SZÁSZ ENDRE

FŐMUNKATÁRS:

FÜLEI SZÁNTÓ LAJOS

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:

Kossuth Lajos utca 81. szám, hova a kéziratok, hirdetések és előfizetések küldendők. — Kéziratokat vissza nem adjuk.

Apróhirdetések szavankint 4 fillér-, vastagabb betűvel 8 fillérért más hirdetések eloszarázása szerint. Nyit-tér és a K. A nyit-tér és hirdetések díja előre fizetendő.

M. kir. postatakarékpénztári cheque-számla 10.489. szám.

Függetlenségi politika.

Az országos függetlenségi és 48-as Kossuth-párt mai álláspontja többek előtt érthetetlen. Ebben az állapotban szükséges volt bizonyos irány megjelölése. Hazafias szolgálatot teljesített tehát a B. H. akkor, midőn a párt egyik általánosan nagyra-becsült tagját megkérte, hogy a függetlenségi párt ez idő szerinti szándékait és céljait fejtené ki. A mindenestre érdekes és országos fontossággal bíró fejtegetés így szól:

Sokan fejszaválva nézik ma mindazt, a mi a függetlenségi párt tagjainak a fölfogásáról és szándékairól a lapok útján közre-jutott s különösen azt nem értik meg sokan, hogy miképpen tudott Justh Gyula látszólag má-ról-holnapra a párt érzelmeinek első irányítója lenni.

A dolog, igen egyszerű. Minden politikai, társadalmi, sőt irodalmi sikernek is az az alapja, hogy valaki egy adott pillanatban bátran ki merje azt mondani, a mi már régebbi idő-ponttól kezdve homályosan vagy félvilágossággal él a lelkekben. Justh föllépése jelentős volt-
nak ez a kulcsa.

Ugyanis, a mit ő most mond és kijelent, az mind már hónapok óta lappangva él a pártban. Fehér asztalnál meg bizalmas beszélgetésekben a függetlenségi képviselők már hónapok óta tisztában vannak azzal egymás között, hogy a koalíció nem tartható fenn s a legtöbb embert ennek kimondásában csak az Andrássy Gyula szemé-lye iránti mélyeséges tisztelet tartott vissza. Justh föllépése lerántotta a politikai tartózkodás eme külső burkát s most teljes meztelenségében áll a világ előtt az a tény, hogy a függetlenségi párt tagjai jóformán teljes egy-értelműséggel alapjában olyképen gondolkodnak, hogy a helyzet a bankügy megoldásával kapcsolatban csakis negyvennyolcas kabinet föllállításával oldható meg.

Hogy mi ennek a helyzetnek a belső és igazi oka, azt nem nehéz megmagyarázni.

A koalíció rendszerében két nagy párt dominál, egyik a nagy negyvennyolcas többség, másik a hatvanhetes alkotmány-párt. A negyvennyolcas pártból csak három miniszter ül a kormányban s a hatalmi pozíció: a belügyminiszterség igen erős

alkotmánypárti kézben van. De nem ezen van a súlypont. Nem az a döntő körülmény, hogy a kormányhatalom egyik és másik párt között minő mértékben oszlik meg. Ez végeredményben mellékes dolog. A döntő szempont a helyzet logikájában van. —

Ugyanis a függetlenségi párt, mint köztudomású, évtizedeken át minden különös megfontolás nélkül hirdette elveit s eszeágában se volt, hogy valaha megvalósításukat kéri tőle számon.

Hirtelen többségre jutott s most álmélkodva látja a közönség s látják maguk a képviselők, hogy más a program és más a való élet. Már három év óta kénytelenek olyan politikát folytatni, a mi végső jellemzésében nem egyéb, mint hatvanhetes paritásra törekvés s még azt is látniok kell, hogy ez se megy könnyen. Kossuth Ferenc igen szépen fölláttotta azt az álláspontot, hogy küzdünk céljaink irányában s a megvalósítási eszközöket és időpontokat megválasztjuk a lehetőségek birodalmának keretein belül. Ezt az okos függetlenségi politikát, mint az egyedül észszerűt, megértette a közönség egy része, de a másik részben a párt ellen bujtogatók, az árulással vádlók szava félig-meddig, úgy, a hogy meghallgatásra talál. Ez ellen küzdeni kell s minden módot és érintkezési alkalmat megragadnak a képviselők, hogy a néppel megértessék, hogy a programot nem lehet máról-holnapra megvalósítani, hanem a nemzeti célok eléréséhez az elvek mellett kitarást gyakorlati szempontok figyelembevételével kell összekötni. A ki figyelemmel kísérte a függetlenségi képviselők banketi és egyéb fölszólalásait, mindig annak hangzótatását hallhatta, hogy Kossuth Ferencnek abban van a történeti küldetése, hogy a király-hűséget kiegyenlítse a negyvennyolcas ideákkal. Még ezelőtt pár nappal is Cegléden ugyanezt fejtette ki Kossuth Ferenc küldötte a polgárság éljenzése között.

A függetlenségi párton hisznek abban, hogy a gyakorlati nyegyvennyolcas politika vezérlő gondolatát, a melyet Kossuth Eerenc teremtett meg, előbb-utóbb mégis meg tudják értetni a választóközönséggel.

De itt van azután az a mo-

mentum, a mi a ma nyilvánvalóvá lett bomlás kulcsát megadja. Ugyanis a mérséklettel kapcsolatos negyvennyolcas politika könnyen gyűrné le a régi szabadelvű párti, valamint radikális és nemzetközi ellentörekvést, ha a Kossuth Ferenc által hirdetett ígéret egyuttal teljes és osztatlan kormányhatalommal tudná támogatni. Husz évnek kellene eltelni, a meddig a teljes kormányhatalommal párosult Kossuth Ferenc-féle politikát az ellenségek meg tudnák dönteni. Igen, de a kormányhatalom nincs negyvennyolcas kézben. Nemcsak, hogy nincs, de szervezve és tekintélyes, nagyesszű férfiu által vezetve, résztvesz abban egy nagy hatvanhetes párt.

Ennek a hatvanhetes pártnak igen könnyű a helyzete. A függetlenségi politika minden balsikere trombitahangosan hirdeti önmagától, hogy „lám, nekünk van igazunk, nem pedig nektek. A ti politikátok is csak ugyanazt kénytelen csinálni, a mit mi csinálunk, kár tehát nektek saját elveitek mellett agitálni.“ Az a nimbusz-csökkenés, mely a negyvennyolcas párt alkotni igyekvő kormányzását székségképpen kíséri, nem lenne annyira veszedelmes a pártra, ha az ellenzékiesség keserű kenyerén lehetne csak a Kossuth Ferenc politikája ellen szólni künn a perifériákon s tudjuk, hogy egy ilyen szervezkedés milyen nehezen megy. De ma a helyzet az, hogy erősen benn van a hatalomban az a párt, a mely a tények egyszerű látása mellett minden agitálás nélkül is önmagától látszik hirdetni, hogy lám, nem volt igazatok. Ebben a helyzetben a negyvennyolcas párt nimbuszának csökkenése egy csapásra egy másik hatalmon levő párt erősödését jelenti, a mi egy szép napon oda vihetne, hogy a negyvennyolcas párt leveretett. Míg ha a negyvennyolcas pártnak a viszonyokban rejlő föltétlen lassu nimbusz-csökkenése egy ellenzéki tömörülés nehéz munkájával állana szemben s a némi nimbusz-csökkenést kormányhatalmi teljes erő egészítené ki, akkor a helyzet egészen más lenne s Kossuth Ferenc aggodalom nélkül csinálhatná mérsékelt politikáját.

Ez vitte rá régtől fogva a függetlenségi párt tagjait arra

a meggyőződésre, hogy ha már elveik megvalósítása a jelenben nehézséggel jár, mentsek meg tehát legalább elveik és pártjuk jövőjét.

Ezt a gondolatfolyamatot sietette, illetve végképpen megértelte Andrássy választói reformja, mely a városoknak és hivatalnokoknak sok előnyt nyújt; ilyen törvény mellett, ha a függetlenségi párt még a bankot se csinálja meg, a választáson föltétlenül elveszti a többséget, ha a király egy szép napon például valami erőszakos embert bizna meg a választás vezetésével. Lejártott függetlenségi párt folyton emelkedő hatvanhetes tulsullyal s igen sok városi hivatalnokkerülettel.

Mindezek a körülmények játszanak közre arra, hogy a függetlenségi párt nagy zöme a mai helyzetet tovább folytatni nem hajlandó.

Tisztán látja, hogy ha még az önálló bankot is elejti, biztosan megbukik, a választásig végképp lejárja magát, míg viszont, ha a nagyon népszerű s az állami függetlenség kidomborítása szempontjából igen fontos önálló bankkal átveszi a kormányt, egyelőre kevéssel be kell érnie kifelé, de legalább a nimbusz csökkenését ellensúlyozza a pozíció biztosító hatalom s a mit veszít választói előtt közjogi nimbuszban, megnyeri azt választóinak tetsző s nyugaton is kipróbált népies belpolitikai reformokkal.

Ez a tények belső oka s vagy így lesz békés kibontakozás, vagy kimondhatatlan zavaroknak nézünk elébe. Az egész párt mint egy ember áll ma az önálló bank mellett s tudja, hogy ma egy választás, mely ebben a jelenben folyha le, többségét csak megnövelné.

Igy látják ma a pártban a dolgokat.

Politikai helyzetről.

Budapest, jan. 29.

Köszá híreknek egész garmadája suttog, beszél, jajgat és örvend az állítólagos válságon. E hírek forrásai, terjesztői közismertek: az a had ez, a melynek egyik részét történeti idők vihara, nemzeti felébredésnek tiszta levegője söpörte és tüntette el a porondról, a másik részét pedig kielégítetlen ambíciók, szereplési viselkedés, nemzetiségi érdekek, mi egymás öns céllok sarkalnak a koalíció elleni frondörködésre. Sajnos csak az, hogy ezeknek a lelkiismeretlenül terjesztett hazug híreknek

felülhet jóhiszeműen sok ezer tájékozatlan bár, de igaz érzésű magyar ember is, meg hogy ez a frondörködés a Lajtán tul ürtügyl szolgál annak a konstataására, hogy magában a nemzet felfogásában sincs meg az egységesség és az összetartás.

A világ mind a négy tája felé szétröpített válsághírek legnagyobb része az önálló bank felállításának kérdése köré csoportosul, tápanyagát pedig abban a sűrű politikai járásban leli, amelyet az utolsó héten a bécsi Burg kapui láttak. Holott a dolog egészen világos és egyszerű. A bankszabadalom fölött való döntés a politikában előtérbe állította ezt a nagyfontosságú kérdést most, jöhet az e fölött való döntés nem foglaltatott azok közé a teendők közé, amelyeknek megoldása céljából a koalíció az átmeneti kormányzást vállalta. Ezeknek a feladatoknak kétségkívül legfontosabbika az általános választójog kérdése, még nincsen megoldva, maga az átmeneti kormányzás éppen a harmadfél év alatt végzett munka és sok szociális jelentőségű törvényalkotás miatt és ne felejtjük el a horvátoknak hónapokig tartott megbénító obstrukciója miatt hosszabb ideig húzódik, mint az talán eredetileg kontemplálva volt. Akkor tehát, amikor a vállalt és megoldásra váró feladatok közé a kalendáriumbeli kényszer egy olyan nagyfontosságú kérdésben való állásfoglalás kényszerítését iktatta bele, mint a milyen a bankkérdés, talán még sem csodálkozhatni azon és nem feltétlen ismérve a válságnak az, ha a korona tanácsosai, a magyar parlamenti élet vezetőférfiai a trón elé járulnak, hogy e kérdésekkel kapcsolatban a nemzetépítő parlamenti munka zavartalanságának módozatairól informálják az uralkodót.

De ha ez a politikai járás nem volna teljesen magától értetődő és természetes is, mindennél világosabban reá cáfol a válsághírekre az, hogy a szőnyegen forgó kérdésekben való állásfoglalás a koalíció vezérei között meg van s hogy ebben a tekintetben semmiféle elvi eltérés közöttük fenn nem forog. Ha tehát ellentétek forognak fenn, az nem magyar parlamenti körökben egymás között, hanem igenis a magyar felfogás és az osztrákoknak a közös bank mai formájában való föntartásához való meleg ragaszkodása között van meg. Ez pedig megint egészen természetes. Tapasztalattal bíró ember nem képzeltette azt, hogy Bécsben egyszerűen és minden további nélkül lemondjanak arról a bőséges gazdasági erőforrásról, a melyet számukra többek között a közös bank, meg az ennek folyamánként következő vámterület és egyéb gazdasági közösség évtizedekig kiapasztathatatlannal szolgálta. Számíthatott mindenki rá, hogy már akkor, amikor ebben a kérdésben már csak az elvi állásfoglalás is bizonyos aktualitást nyert, találkoznunk fogunk odaát az ellentállásnak, a kétségbevonhatatlan jogaink érvényesítése megátallásának minden módjával és minden eszközével. Számíthatunk arra, hogy éppen azok, a kik untalan a bankkérdésnek gazdasági kérdés voltát hánytorgatták, ma, amikor tapasztalják azt, hogy a magyar nemzetnek politikai fajsúlylyal bíró elemei egyre közelebb jutnak a bankönállóság éppen gazdaságilag előnyös voltának felismeréséhez, megfordítják a köpönyeget és most már ők igyekeznek politikai motívumokat keverni bele a kérdésbe, ha másképp nem sikerül, olyan szánalmas kapkodás alakjában is, mint amilyen a bankközösségnek és a közös hadsereg komoly helyzetekben való készségének junktimba hozása.

Ezekre a dolgokra pedig a mi részünkről a felelet csak egy lehet. A feltétlen és teljes bizalom azok-

ban, akik — hívják bár Wekerlénék, Kossuthnak, Andrásynak, Apponyinnak vagy Justhnek — egyformán kipróbált és becsületes, igaz magyar hazafias érzésűkről egyaránt ismert bajnokai a magyar nemzet jövője kiépítésének, akikről csak egy pillanatig sincsen jogában senkinek sem hinni azt, hogy a nemzeti érdekekért való küzdelemben a legcsekélyebb ingadozást is tanúsíthatnák. A küzdelem megvívásának pedig az a módja, hogy ezek mögé a vezérek mögé megbonthatlan, tömör fallanxban sorakozzunk és bizonyítsuk be, hogy igenis ebben a kérdésben felfogásbeli különbségek nélkül egységesség az egész magyar nemzet.

Ha így harcolunk a győzelem el nem kerülhető, mert hiszen akkor válságról beszélni sem lehet. Amikor egy kormány törekvései mellett az egész nemzet a maga minden akaratával, minden erejével áll meg s a mikor a legelső nap elsöpörne ez a nemzeti akarat minden olyan kísérletet, amely ettől az iránytól eltérő törekvés magvát rejtene magában.

A tifusz terjedésének okai.

A közegészségtudomány mai állása és színvonala nem lett volna elérhető azok nélkül a nagy vívmányok nélkül, melyeket a bakteriológiai vizsgálatok eredményeinek sikerült elérniök. Minden modern közegészségügyi törekvés legfőbb célja és eszköze, a profilaxis csak azóta vált lehetővé, a mióta bizonyos tömegesebben fellépő betegségeknek a végokát s ezzel együtt terjedésének módjait és eszközeit is sikerült minden kétségen felül megállapítanunk s ezzel kezébe adnunk a nagy embertömegeknek az elővigyázat és őrizkedés lehetőségét. Mindaddig azonban azt hittük, hogy a tifusznál is, mint más ragályos betegségeknel, a koleránál, a pestisnél stb. elegendő a fertőzés elkerülésére, ha a beteget lehetőleg izoláljuk és megfosztjuk a külvilággal való közvetlen érintkezés lehetőségétől. Ennélfogva csodaszámra vettük és megfelfejthetetlennek tartottuk volna, hogy a tifusz néha minden látható ok nélkül is fellépjen, a nélkül, hogy a környezetben tifuszos vagy tifuszgyanus beteg létezől volna tudomásunk. Pár év óta azonban a tifuszos láz terjedéséről való ismereteink igen fontos adatokkal gyarapodtak. Ilyen az a tapasztalat, hogy némely oly egyén, a ki keresztülment a betegségen s abból felgyógyult, gyakran még hónapokig, sőt évekig terjesztője lehet a ragálynak. Az Eberth-féle bacillusok kulturájának egész fészke maradt meg benne, a melyeket ürüleke által maga körül szerte szét hint. Szóval egy már felgyógyult tifuszos beteg is sokszor még tényleges terjesztője lehet a betegség csiráinak, melytől ő maga már megmenekült.

Ezt a nagyfontosságú fölfedezést 1897-ben tette két francia orvos, Rambinger és Schneider. Azóta több oldalról is megerősítették, mi több, azzal a hozzáadással, hogy valaki ragály terjesztő közege lehet az Eberth-féle bacillusoknak anélkül is, hogy ő maga valaha tifuszos szenvedett volna. Legtöbbször azonban oly egyének válnak a járvány krónikus terjesztőivé, a kik magok is szenvedtek benne és pedig főképp a nők.

Természetesen ez nem változtat

azon a tényen, hogy első sorban a víz és a tej tisztasága igényli a legtöbb figyelmet, de azért kiűnik ebből, hogy a tifuszos láz kiütésénél igen sokszor más okok is játszanak szerepet. Példa rá többek közt a következő eset. Két évvel ezelőtt Anglia egyik gyógyintézetében kitört a tifusz. Egy év alatt 28-an betegedtek meg, akik közül kettő meg is halt. A betegedések rövid időközökben történtek 3, 4, 5-ösével egyszerre. Megvizsgálták a tejet, de semmit sem tudtak benne fölfedezni, mert még a kiosztás előtt a helyszínén sterilizálták. Ennélfogva nem lehetett kétség a felől, hogy a fertőzés csak a sterilizáció után következhetett be. De hogyan? Természetesen csak a személyzet által. Megvizsgálták tehát azt is s az egyik cselédnél csakugyan konstataálták, hogy hat évvel előbb tifuszos beteg volt s a Widal-féle próbára pozitív reactiot mutatott. Keresték tehát a bacillust emésztő szerveiben s meg is találták. Rögtön felváltották a szolgálatból s a járvány ettől fogva megszűnt. Kiderült a nyomozás adataiból, hogy a járvány akkor ütött ki először, mikor ez a nő a konyhában kezdett foglalatzkodni s még intenzívebben lépett fel, a mikor a konyhából a tejeldébe tették át.

Még újabbán Glasgowban fordult elő egy epidemia, mely hét-nyolc hétig tartott. Itt is mindjárt a tejet vették gyanuba legelőször s megvizsgálták a fejt asszonyokat. Megtudták így, hogy egyike ezeknek tizenkét év előtt tifuszosan szenvedett s ürülekei még mindig bacillusokat mutattak s ez mindent megfejtett.

Világos ezekből, hogy valamikor tifuszosan szenvedett egyének még sokáig felgyógyulásuk után is önkéntelen közegei lehetnek a tifusz terjesztésének. Strassburgban egy pékné fertőzte így meg egész személyzetét szerencsére azonban a kenyeret nem, mert különben a közönséget is veszedelem fenyegette volna. Ez is már tíz évvel előbb gyógyult ki a tifuszból.

Arra nézve persze lehetetlen felvilágosítást adni, hogy hány egyént képes így megfertőztetni egy felgyógyult beteg s mennyi ideig szolgálhat a bacillus kultura alanyául, ürülekei vagy egyszerű érintés folytán. De a Lister-intézet fő bakteriológusa Dean közölte a British Medical Journal egy közelebbi számában a következő érdekes esetet. Egy fiatal orvos huszonkilenc év előtt Amerikában tifuszosba esett. Felgyógyulása alatt epehólyaga körül élénk fájdalmakat érzett. Hasonló rohamok felgyógyulása után is teljes egy éven át három hónapi időközökben megismétlődtek. Azután ritkábban léptek fel, de egy-két évben egyszer azonnal is jelentkeztek, főleg pihenés vagy szokatlan erőfeszítések után. Egészsége különben kifogástalan volt és nem akadályozta egy napig sem orvosi hivatása gyakorlásában.

Dean ezt a beteget megvizsgálta, mert tifuszos cholecystis esetét látta fennforogni. Ugy is volt. A páciens huszonkilenc éven át terjesztette tudtán kívül maga körül a bacillusokat. A bacillusok az epejáratokba fészkelődtek be s úgy látszik, hogy ez esetben összefüggésben álltak a májbántalmak előidézésével. Mindenesetre erre mutat az, hogy a bacil-

lusok terjesztőinek háromnegyede nő és hogy a májában szenvedő pácienseknek is háromnegyede nő.

Ezek a dolgok új világosságot derítenek a tifusz terjedése okaira, úgy hogy igen ajánlatos volna nem fogadni fel szakácsnőt a nélkül, hogy előbb meggyőződést ne szerezzünk magunknak nemcsak arról, hogy előzőleg nem volt-e tifuszos beteg, mert hiszen mint láttuk, olyanok is magukkal vihetik a fertőző betegség csiréit, akik maguk sohasem szenvedtek benne, hanem arról is, hogy emésztési esőve teljesen ment-e a bacillusoktól. Addig is, míg e rettenetes pusztító kór leküzdésére az orvosi tudomány haladása kezünkbe adná az eszközöket, legkevesebb a mit tehetünk és tennünk is kell, hogy terjedését minden rendelkezésünkre álló módon megakadályozzuk. Ugyde vannak a tifuszos megbetegedésnek oly fellépései, melyeket nem bírunk magunknak megmagyarázni a közvetlen fertőzés által. A fentebbi fölfedezés kezünkbe adja a kulcsot a tifusz esetek ezen láthatatlan terjedésének megfejtésére.

Igaz, hogy a lappangó tifusz hasonló terjedése megakadályozására szükséges orvosi vizsgálatok a mai körülmények között oly vexatorius jelleggel bírnának, hogy alig volnának keresztülvihetőek másképp, mint a közönség spontán elhatározásából. De éppen ez az, amire a közegészségügyi nevelésnek szoktatni kell a tömegeket, addig is, míg az orvosi felügyelet hivatalos kényszere az egész vonalon meg volna valósítható. A tüdővész után, tudjuk, a tifusz az, a mely legtöbb áldozatot követel s mely legveszedelmesebben fenyegeti az emberi életet s egészséget. Ebből a szempontból tehát rendkívüli fontossággal bír tudnunk, hogy ez a borzasztó betegség nemcsak akut alakjában bír fertőző képességgel, hanem oly esetekben is, a mikor a fertőzés módja határozottan meg nem állapítható, fennforog a veszélye annak, hogy már gyógyult, vagy a betegségben még nem is szenvedett egyének terjesztői lehessenek a ragálynak. Mindez persze fokozott elővigyázatot és óvakodást igényel a betegség elleni védekezésnél.

Egyébiránt nem hallgathatjuk el, hogy újabbán a nagyhirű orosz orvos, Mecsnyikov a koleránál is tapasztalta a közvetett fertőzésnek ezt a módját, hogy t. i. egészséges egyének is képesek ily módon terjesztőivé válni a kolera-bacillusoknak, s egy újabbán megjelent cikkében fel is hívja a szakkörök és a közönség figyelmét erre a körülményre.

Jó Egészség.

KÜLÖNFÉLEK.

— Csak egy arasznyi földet! Nap-nap után bál, mulatságok, estélyek, lakodalmak, keresztelők, egyéb hangulatok, összejövetelek vig zaja tölti be a fővárost és vidék házait. Kisebb-nagyobb csoportokban, de egy-egy napon százazrek lelkiülete derül fel a farsang örömeiben. Hazámfiain! Honleányok! A jóleső óráknak derüjében ragyogjon ki lelketekből egy pillanatra az anyaföldnek szeretete: az aradi vértanúk meg-

ÁRMAKÖZSÉG

ZENKOVICS

RI DAVAT-ÁIKKAK

leszállított árban kaphatók.

Kobrak-cipők

Legszeb kivitelenben, ugyanott

szentelt földterületéhez tapadó kegyeletérzések. Megakarjuk a nemzet számára szerezni ezt a helyet. Ki akarjuk ásatni az ottan porladó csontokat. Oltárát akarjuk emelni a hazaszeretettnek. Ebben segítsetek! Akik örömben usztok és mulattok, adjatok és szedjétek össze néhány koronát erre a célra, s küldjétek azt be Arad szabad királyi város tanácsának, hogy egy vagy több négy-szögöl a ti kezeteken át s a ti nevetekkel jusson a nemzeti kegyelet leróására. Csak egy arasznyi földet adjatok, hogy a nemzeté lehessen az egész terület! Budapest, 1909. január hó 28-án. Dr Barabás Béla országgyűlési képviselő, az Aradon működő tizenhárom bizottság elnöke.

— **Nőegyleti közgyűlés.** A helybeli jótékony nőegyesület ma (vasárnap) d. u. 3 órakor tartja meg rendkívüli közgyűlését, melynek egyetlen tárgya a multkor üresedésben maradt női rendező-elnök választása lesz.

— **Esküvő.** Ferentzy Andor, özv. Ferentzy Pálné fia, folyó évi február 16-án esküszik örök hűséget Fülei Rózsikának, Fülei István és neje leányának városunkban.

— **Meghívó.** A Tisztviselői Kör évi rendes közgyűlését folyó évi február 2-án délután 5 órakor saját helyiségében tartja meg, melyre a tagokat tisztelettel meghívja az elnökség

FARSANGI NAPTÁR.

Február 2-án: A székelykereszturi ifjuság táncvigalommal kapcsolatos műkedvelői előadása Székelyudvarhely, a Budapest-szálló színháztermében. Jegyek előre válthatók Betegh Pál könyv- és papírkereskedésében.

Február 6-án: Az oklándi polgári olvasókör kosaras táncestélye Oklándon, a község háza nagyertermében.

— **Egyházi estély.** A református egyházközség ma d. u. 5 órakor tartja meg negyedik egyházi estélyét a szokott helyen.

— **Új postaügynökség.** Udvarhelyvármegye Magyarhermány községben — mint a kolozsvári posta- és távirda igazgatóságától értesülünk — a kereskedelemügyi miniszter által engedélyezett postaügynökség folyó évi február 1-én működését megkezdi. E postaügynökség kézbesítőkerületébe nevezett község van beosztva. A postaügynökség ügyeit Pető Ferenc odavaló birtokos fogja elintézni.

— **Szabóiparosok vizsgálja.** A helybeli szabóiparosok mestertanfolyama folyó évi február 7-én befejezést nyer, mely alkalommal az állami kö- és agyagipari szakiskola helyiségében nevezett napon d. u. 2 órakor nyilvános vizsgálat lesz. Addig is kívánatos volna, hogy városunk és vidékének közönsége a tanfolyam részére megreneeléseket adjon, s így lehetővé tegye, hogy a készített szabásrajzok mellett a jutányosan előállított készruhákat is bemutatásra kerüljenek. Megrendeléseket és érdeklődő látogatókat elfogad: Jakabos Miklós okl. szabásztanító Székelyudvarhelyt Kosuth-utca.

— **A reformátusok toronyórája.** A helybeli református egyházközség elöljárósága ezúton értesíti azokat, akik a református torony órájára adakoztak, hogy annak felállítására anyagi okokból még nem eszközölhető. Ugyanis, közadakozásból 963 korona gyűlt be ezen célra, de a beérkezett legolcsóbb ajánlat is 1964 koronáról szól, így tehát még kerek

ezer korona volna szükséges, hogy a toronyóra beállítassék. Az egyház újabb gyűjtést, illetve egy nagyobb szabású mulatságot szándékozik rendezni, hogy a közszükséget pótló toronyórát megindíthassa.

— **Iparhatósági megbízottak.** Miután a városi tanács, mint elsőfoku iparhatóság kétféle is kitzte az iparhatósági megbízottak választását, de városunk iparos közönsége egyszer sem jelent meg választási jogát gyakorolni, hivatalból kellett a kinevezést eszközölni. Az összes szakbizottságok elnökének Fischer Ferenc kefekötő-mester, a lajstromokat vizsgáló bizottságba: Benedek Géza, Jakabos György, Bodrogi István, Bartók Pál és Péter Lajos; a tanonciskolákat látogató bizottságba: Szabó József szabó, Péter József, Bodrogi Dénes, Vladár Ferenc, Márk Albert; a műhelyvizsgáló bizottságba: Darvai Daniel, Balázs Károly, Baczó László, Konrád Albert; a gyárvizsgáló bizottságba: Galter János, Kelemen Lajos, Dávid Gergely, Gyarmathy István, Fábrián József; az udvarhely-járási szolgabírósság mellé: Veres Daniel, Szabó Ferenc, Szőcs Gergely, Nagy János, Balázs Mihály, Némethi István, Albert Péter Barabás József, Szeles Pál, Szabó György, Zakariás Ferenc, Pék József, Kassai Dénes, Szentés Márton, Szorger Ferenc, Pap Ferenc, Dézsi István, Szakáts Gyula, Szabados Ferenc, Jakab Gyula nevezettek ki iparhatósági megbízottaknak.

— **Vig gyermekestély.** A következő sorokat tettük: A helybeli székelykereszturi vezetése alatt álló r. kath. elemi fiúiskola növendékei, szegény sorsu kis tarsiak javára gyönyörű és nagyon érdekes változatos műsoros estélyt már rég készsen vannak, csak alkalomra várnak, hogy meglepően kellemes és kedves szórakozást nyújtsanak az érdeklődőknek. Szép, midőn egy elemi iskola saját növendékei fáradságos munkájával szerzi be a szegények számára a legszükségesebbeket, még szebb, ha lankadást nem ismerő szorgalom folytán a növendékek vallásos, hazafias és erkölcsös kiképzésben nevelkednek, de legszébb, ha a közönség a nemes célt megértve, érdeklődéssel és anyagiakkal támogatja. Az ünnepély, közbejött akadályok miatt, nem február 1-én, hanem február 14-én lesz a Budapest szálló színháztermében.

— **Egyházi adó kivetése.** A református egyház keblti tanácsa ma vasárnap délelőtti gyűlésében veti ki a folyó évi egyházi adót, mely ellen 15 napon belül van felebbezésnek helye.

— **Vonatkisiklás.** Csütörtökön reggel a Budapestről jövő gyorsvonat Mikeszása és Küküllőszög állomás között kisiklott s e miatt két egész óráig ott vesztegelt. Szerencsére emberélet áldozatul nem esett.

— **Emléket az agyagfalvi réten!** Az agyagfalvi réten felállítandó székely emlék alap javára újabb adakoztak. A vargasi hitelszövetkezet 5 koronát, Papoc községi hitelszövetkezet 5 koronát, a málnási hitelszövetkezet 2 koronát, Csikvárdotfalvi hitelszövetkezet 5 koronát, a Székelyderzsi hitelszövetkezet 10 koronát, a Siménfalvi hitelszövetkezet 15 koronát, összesen 42 koronát, valamint az udvarhelymegyei takarékpénztárban elhelyezett tőke 2-ik fél-évi hamataiból 146 K 89 fillért, összesen 188 K 89 fillér; ebből levonva postabélyeg és az elnöki utal-

vány alapján irodai költségekre 4 korona 63 fillér kiadást, maradt elhelyezni való 184 korona 30 fillér, ezt hozzáadva a már e célra begyűlt összeg 7378 korona 91 fillérhez az alap összege tesz 7563 korona 21 fillért, mely az udvarhely megyei takarékpénztár IX. 688 sz. betéti könyvbe be van téve gyűmölcsözés végett. Fogadják a nemes-szívű adakozók hazafias adományukért a végrehajtó bizottság hálás köszönetét. Székelyudvarhely, 1909. január 26-án. Ferentzy János végrehajtó bizottsági pénztárnok.

— **Kötőke.** A kedélyes, fesztelen, patriarkális kötőkék Székelykeresztúron még divatban vannak és az ottani polgári kör hétről-hétre megtartja azokat. E hó 28-án Farkas Rózsika és Pelcer Vilma rendezték a kötőkét, melyen Horváth Anna és Pelcer Vilma dialogot, Radó Dénes pedig monológot adott elő igen szép sikerrel. Majd Solymossy Soma rendezett egy fényesen bevált előképet. Cinka Panna kesergőjét személyesítette meg a körül vevő kurucokkal. Közben tombola és azután éjfélig tartó vidám táncmulatság volt.

— **Veszedelmes utitárs.** László Károly kobátfalvi lakos feleségével e hó 25-én Székelykeresztúrról hazafelé igyekezett. Utközben Forgács József és László Dénes siménfalvi lakosok, akik szintén hazafelé gyalogoltak, hozzájuk csatlakozott. A mint így együttesen mendégéltek, Rugonfalva és Siménfalva között László Dénes zsebkését elővette s azzal László Károlyt a balcecsbimbója felett annyira megszurta, hogy a bicska éle annak tüdőjét is átvágta. László Károlyt eszméletlen állapotban szállították lakására és jelenleg élet-halál között van. A székelykereszturi kir. járásbírósság a sérültet már kihallgatta. Vargyas Antal csendőrmester és Ilyés József őrsvezető a bicskázó székelyt Siménfalván kinyomozta s azonnal letartóztatta és bekísérte a kir. járásbíróssághoz. Terhelt vétkecs cselekményét beismeri, de azzal védekezik, hogy azt sem tudja mit tett, mert aznap Rugonfalván mintegy 14 liter bort ivott meg. A bíróság az igazságot majd kideríti.

— **Lengyári munkások sztrájkja.** Székelykeresztúron a Fiedler János lenkikészítő gyárában e héten részleges sztrájk volt. Az ugynevezett vitorlamunkások hagyták abba a munkát, mivel napi keresetük 1.40—1.60 fillér és ők legalább 2 koronát követelnek. Kedden reggel a 15—20 munkás Freund gyárigazgató elé állott s miután az követeléseiket elismerni hajlandó nem volt, a munkát beszüntették. Pénteken reggel aztán ismét megkezdtek foglalkozásukat azon reményben, hogy helyzetük javulni fog.

— **Mulatság.** A Szentábrahámi Dalkör e hó 23-án Lőrinczi Dénes cs. és k. nyug. vezérőrnagy védnöksége alatt táncmulatsággal egybekötött dalestélyt rendezett. A jól összeállított műsor minden egyes pontja zajos tetszésnyilvánításra ragadta a közönséget. Igen jól adta elő Kerestély Géza egyleti tag Elekes „Dobosi“-ját, ugyszintén fényes sikert aratott Buzogány Áron Tompa Mihály humorral teli költeményével „Egy házasság“. Nagy elismerést

érdemel Kocsis Margit, ki cimbalmonvaló ügyes játékaival mutatta be szép zenei tehetségét és valóban kellemesen lepte meg a közönséget, midőn a névtelen szereplő helyét sikerrel megállotta a „Szerenád“ című monologgal. Tóth Vilmos karvezetőnek nagy halálával tartozik a dalkör azon lelkes buzgalmaért, mellyel Schumann felséges harmoniaja „Élj őseink...“, a buskomor „Kurucz dalok“ és Erkel „Hunyadi induló“ című dalokat oly rövid idő alatt igen szép sikerrel tanította be és adta elő a mondhatni nagyon gyakorlatlan anyaggal. Az estély anyagi jövedelme: összes bevétel 87 K 40 f. Kiadás 50 K. Tiszta jövedelem 37 K 40 f. Felülfizettek: Lőrinczi Dénes védnök 50 koronát, Gagy Dénes 50 fillért, Lőrinczi Dénesné és Simó Mihály 20—20 fillért. A rendezőség e helyen is hálás köszönetet mond a szíves felülfizelőknél és szereplőknek.

— **Hegymegi Kiss Pál** főispáni titkárnak Hory Endrével és Buza Lászlóval együttes sub auspiciis doktorrá avatása, mint mult számunkban is említettük, e hó 27-én folyt le Kolozsváron. A doktori eskü elmondása után, Hegymegi Kiss Pál társai nevében is az egyetem tanácsának köszönetet mondott. Majd a rektor szerencsekívánat mellett átadta a felavatottaknak a „sub auspiciis regis“ doktori diplomát, Molnár Viktor államtitkár, királyi képviselő pedig hosszabb beszéd kíséretében átadta a király-gyűrűt. Ezután a Newyork-szállóban szűkebbkörű ebéd volt, hol Porcsalma község küldöttsége átadta Hegymegi Kiss Pálnak a képviselőtestület határozatát, mely szerint a község szülöttét, ki fiatal kora dacára is falujának becsületet és dicsőséget szerzett, diszpolgárává választja. Dr Pethecs László pedig a tanulótlársak és barátok nevében köszöntötte Hegymegi Kiss Pált, kit a Belügyminiszterium tisztviselői, valamint Hajdúvármegye tisztviselői kara, volt tanárai és még sok jó embere táviratban és levélben üdvözölt.

— **Vármegyei és városi tisztviselőknél** s azok családtagjainak, valamint a község köréből jelentkező tüdőbetegeknek ez évben is ötven fél-ingyenes helyet tartanak fenn a Tátraházi Tüdőbeteg Sanatoriumban. Egy fél-ingyenes hely napi összes költsége 6 korona, a mely az intézetbe való belépéskor havonta előre fizetendő. Udvarhelyvármegye vagy a város legfeljebb három fél-ingyenes helyet foglalhat le. Az ez iránti kérelmek folyó évi március 15-ikéig vármegyénk főispánjához adandók be. A fél-ingyenes helyeket a vármegyei, illetőleg városi főorvos által megvizsgált, sanatoriumi kezelésre alkalmas és ilyen értelmű bizonyítványt el látott tüdőbetegek tölthetik be.

— **Kórelem.** Mindazokat, kiknél az olaszországi fölerengés által károsultak érdekében megindult akcióból kifolyólag gyűjtőív van, Gotthárd János polgármester kéri, hogy a gyűjtés eredményével, vagy anélkül is, az ivatek hozzá minél előbb beszoigáltatni sziveskedjenek.

— **Lapunk t. olvasóit** székely hazafias bizalommal kérjük, sziveskedjenek a „Székely-Udvarhely“ előfizetési díját, valamint az esetleges hátralékot a már megküldött postatakarékpénztári befizetési lap felhasználásával haladéktalanul utalványozni, hogy lapunkat továbbra is akadály nélkül küldhessük. Teljes tisztelettel: **A kiadóhivatal.**

JÁNOS ITÓDÁNÁL

ZENKOVITS

RI DAVAT-ÖKÖK

leszállított árban kaphatók.

Kobrak-cipők

legszebb kivitelben, ugyanott

Gazdakörök rovata.

A gazda legfontosabb teendője.

A gazdának oly sokféle a teendője, hogy valóban bajos kiválasztani azok közül a legfontosabbat. Hisz a talajnak megművelése, bevetése, a termény learatása, betakarítása, értékesítése, az állatok ápolása, az adás-vétel mindannyi oly fontos teendő, hogy akár melyiknek elhanyagolása kész vesztetés, a mely esetleg az egész gazdaság jövedelmezőségét teszi kockára. Ezek egyik-másikát legfontosabb teendőknek odaállítani, valóban baldaság volna s célja e rövid közleménynek semmi esetre sem lehet. Ennek dacára könnyen meg lehet mondani, mi a gazdának a legfontosabb teendője: a tudás és szorgalom. Ha tudja, mit hogyan kell tenni, hogy munkája a legjobb sikerre vezessen; ha ernyedetlen szorgalommal alkalmazza is mindazt, a mit tud, akkor a siker nem fog elmaradni.

De vajjon így van-e az életben? Vajjon mindig úgy cselekszik-e a gazda, ahogy a tudomány azt javasolja? Vajjon fejt-e ki elegendő szorgalmat tudásának gyarapítására s annak alkalmazására? Sajnos nem! A haladás a XX. század első évtizedeiben minden téren feltűnően gyors. Valóban bámulatos epochális találmányok megrázkódtatják a világot s ezek a találmányok gyorsan válnak általánosan ismeretessé. Hogy ne menjünk tovább, ott van a múlt század legbámulatosabb találmánya: a Röntgen-sugarak, melynek segítségével a test belsejét lehet fotografizálni s a mely szinte hihetetlenül gyorsan vált általánosan ismertté. Tud a gazda tehát azon dolgokról is, a melyekhez semmi köze sincs, csak éppen saját ügyével nem foglalkozik elegendőleg; nem olvas, nem tanul s így nem is alkalmazza a tudomány vívmányait. Minden téren hamarabb válnak az újabb kutatások eredményei általánossá, mint éppen a mezőgazdaság terén s ez az oka, hogy a mezőgazdaság olyan csiga léptekkel halad a tökéletesedés terén.

Ha a szeszgyáros megtudja, hogy Brüsszelben valami új szeszfőző eljárást találtak fel, a melynek segítségével ő 2 literrel több spiritust főzhetne naponta ugyanazon mennyiségű burgonyából, rögtön vasutára ül, elmegy Brüsszelbe, vagy akár Londonba s megtanulja az új eljárást; az esetleg új gépet beszerzi s képes ennek következtében nagyobb jövedelemmel dolgozni. A magyar gazda ezt nem teszi; dolgozik — igen sokszor henyel, úgy mint azt apjától tanulta. Hogy az újítások mily nehezen vernek a gazdaközönység körében gyökert, azt számos példa mutatja. Ott van a filoxera elleni védekezés amerikai szőlővenyigekkel; talán 20 esztendeje is van már, mióta bizonyos, hogy az amerikai szőlővesszők ellenállanak a filoxerának, mégis csak legujabban kezdik az amerikai alanyba oltott nemes venyigét telepíteni s a gazdaközönségnek legalább fele ma sem hisz, s az egész dolgot humbugnak tartja. Ott van a peronoszpora elleni védekezés; réges-régen bizonyos volt, hogy a célszerű permetezéssel teljesen és bizonyosan meg lehet védeni a szőlőket a peronosporától, azért mégis tönkre

tette egész vidékek termését a baj mindaddig, a míg a szőlőtulajdonos reá nem volt kényszerítve a védekezésre. Ott vannak a műtrágyák; ezer és ezer kísérlet bizonyítja, hogy ezeket észszerűen használva, termésmefokozó hatása óriási; hírlapi közlemények, statisztikai adatok bizonyítják azt is, hogy a külföldnek nagyobb termésátlagai jórészt a műtrágyák nagyobb mennyiségben való használatának köszönhető, mégis Magyarország gazdáiának legnagyobb része azt sem tudja, hogy mi fán terem az a műtrágya. Avagy hány magyar kisgazda tudja, hogy van olyan disznó is a világon, amelyik megfelelő tartás mellett 20 drb malacot nevel fel évente. El sem hiszi.

S mi ennek az oka? Az, hogy minden magyar ember született politikus. Hiába irat a földmivelésügyi miniszter gazdasági néplapot, mikor az nem politizál; hiába létesít gazdasági népkönyvtárakat, a magyar gazda nem szeret tanulni; a saját foglalkozásában magánál okosabb embert nem ismert s ami meg van írva a gazdaságról, azt nem hiszi el, mert hiszen azt valami professor írhatta, a ki — ő úgy hiszi — csak könyvből tud gazdálkodni. Pedig nem jól cselekszik így. Magyarország földmivelő állam; népességének legnagyobb része a földből él. Ha nem fizet jól, szegény mindenki. A mezőgazdaságnak kellene itt a legelső, a legfontosabb tudománynak lenni, s még a politikai lapok is ezt az igét kellene, hogy hirdessék. Sajnos azonban egy másik generációnak kell jönni, hogy utolérjék Németországot, s eny harmadiknak, negyediknek, hogy elérjék Belgiumot, Angolországot, mert gazdáink legnagyobb részében nincs elegendő tudás és szorgalom.

Kiadja Betegh Pál villam-motoros könyvnyomtató és könyvkiadó-intézet.

Serdülő lányok és fiúk

erősökké és vitorokká fejlődnek elvesztik lehangoltságukat, hogyha a szükséges táplálékot

Scott-féle Emulsió alakjában élvezik, a mely az összes erősítő szerek között a legkiválóbb.

Az Emulsió vásárlásánál a SCOTT-féle mód-szer védjegyét a — halászt — kérik ügyelembe venni.

Orvosok és bábák a SCOTT-féle Emulsiót a legmelegebben ajánlják az utóbbi 32 év óta Édes, mint a tejszín.

Könnyebben emészthető mint a tej.

Egy eredeti üveg ára 2 K 50 f. Kapható minden gyógyszerárban.

Nyomdász - tanuló-nak 2-4 középiskolai osztályt végzett fiút felvesz Betegh Pál villamos erőre berendezett könyvnyomtató intézetébe

Aki nálunk hirdet, annak sikere van. A hirdetés szövegezésében szívesen segítünk; kívánatra klisé is beszerzünk.

Arlejtési hirdetmény.

Szekelyderzs község (Udvarhelym.) tizenkilencezer koronás költségvetéssel az építendő körjegyzői lak és községházára 1909. febr. 21-iki határidővel

árlejtést hirdet.

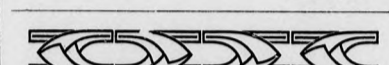
Az árlejtés megtartására **1909. február 24-én délután 4 óráját** tüzzük ki a körjegyzői irodába.

Arlejtési feltételek, tervrajz és költségvetés, valamint egyéb tudnivalók a körjegyzői irodában bármikor megtekinthetők.

Bánatpénzül 10 százalék teendő le készpénzben.

Kelt Székelyderzs, 1909. január 25.

Ifj. Toró Dániel közs. bír. Koncz János körjegyző.

BOR!

Fernengel Gyula székelyudvarhelyi bornyagykereskedőnél

a legjobb minőségben, nagy választékban és legelőnyösebb árak mellett nagyban és kicsinyben kapható.

Bélyegzők megrendelésre mindenféle kivételben bárhova a legpontosabban szállíthatnak **Betegh Pál** könyv- és papirkereskedéséből Székelyudvarhelyt.

Névjegyek, Meghívók, Eljegyzési és Esküvői valamint gyógyszer-jelentések, ugyintén mindenféle könyvnyomdai és könyvkötői munkálatok izléses kivitelben, gyorsan és pontosan készülnek

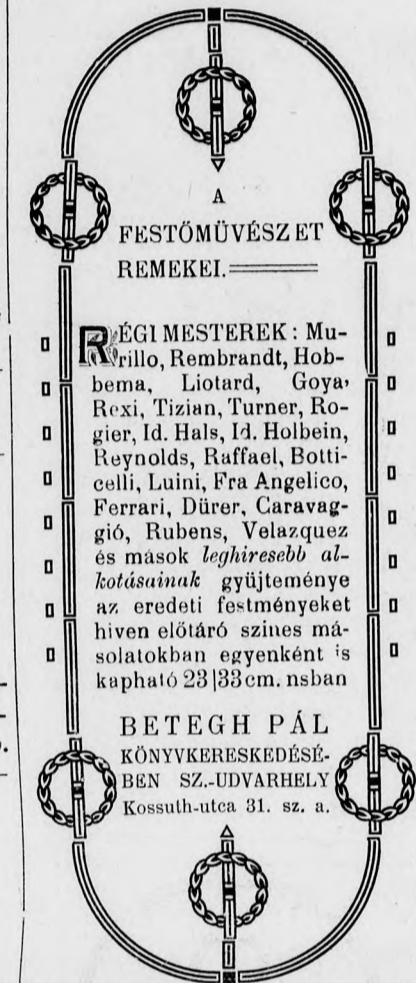
Betegh Pál villamos erőre berendezett könyvnyomtató és könyvkötő-intézetében Székelyudvarhelyt, Kossuth-utca 31. sz. alatt. Vidéki megrendeléseket azonnal elintézi.

Szép jelmezeket

estekre olcsón lehet kölcsön venni

Karda Dénes

fűszerkereskedésében Székelyudvarhelyt, Kossuth Lajos utca 61. sz.

Védjegy: „Horgony”

A Liniment. Capsici comp., a Horgony-Pain-Expeller

egy régióknak bizonyult háziszert, mely már sok év óta legjobb fájdalomcsillapító szernek bizonyult küszvényénél, oszónál és meghűléseknél, bedörzsölésésképpen használva.

Figyelmeztetés. Silány hamisítványok miatt bevásárláskor óvatosak legyünk és csak olyan üveget fogadjunk el, mely a „Horgony” védjeggyel és a Richter cégjegyzéssel ellátott dobozba van csomagolva. Ára üvegekben K-80, K1.40 és K2.- és ügyszólván minden gyógyszerárban kapható. — Főraktár: Török Lőzsef gyógyszerésznél, Budapest. **Dr. Richter gyógyszerára az „Arany croszlánhoz”, Prágában, Elisabethstrasse 5 neu. Mindennapi szétküldés.**